

Література:

1. Офіційний ресурс Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України «Екозагроза» URL: <https://ecozagroza.gov.ua/>
2. Одерій О.В. Проблеми теорії та практики розслідування злочинів проти довкілля: дис. ...д-ра юрид. наук: 12.00.09/ Донецький юридичний інститут. Кривий ріг, 2015. 499 с.
3. Одерій О.В. Проблеми теорії та практики розслідування злочинів проти довкілля: автореф. дис. ...д-ра юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2015. 42 с.
4. Судова інженерно-екологічна експертиза 10.19 – Дослідження обставин та організаційно-технічних причин і наслідків впливу техногенних джерел на об'єкти довкілля. URL: <http://ndekc.lviv.ua/10.19.html>
5. Сплодитель А. О. Методичні рекомендації з відбору проб ґрунту в зонах бойових дій. Київ – Чернівці: Друк Арт, 2023. 40 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Антонюк Поліна,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ*

Сорока Ірина,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ*

Для будь-якої галузі науки термінологічний апарат є важливим інструментарієм, через який не лише здійснюється пізнання предмету наукового вивчення, але й забезпечується можливість сприйняття результатів розвитку наукових знань іншими людьми, в тому числі шляхом адаптації термінології для перекладу на інші мови, її узгодженості з термінами суміжних галузей наук тощо.

Особливої значущості в аспекті впливу на суспільні відносини, на наше переконання, набуває термінологія юридичних наук, зокрема наук кримінально-процесуального циклу. Оскільки терміни таких галузей наукових знань у вигляді сталих дефініцій закріплюються у правових нормах, в тому числі загальнообов'язкового характеру, а також трансформуються в професійний лексикон працівників

правоохоронної, правозастосовної, правотворчої сфер та через визначені законом процедури набувають доказового значення у всіх видах проваджень.

Так, наприклад, ст. 358 Кримінального кодексу України (далі – КК України) передбачена відповідальність за підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут чи використання, а ст. 366 КК України визначена відповідальність за службове підроблення [1]. При цьому, привертає увагу той факт, що судові експерти та вчені, характеризуючи способи внесення змін в зміст документів, використовують конструкції «підробка» та «підроблення» як синонімічні (тотожні) терміни [2; 3; 4]. Беручи до уваги історичні умови становлення сучасної Української держави, розуміємо, що певні юридичні та криміналістичні дефініції утворюються нерідко шляхом перекладу з російської мови на українську відповідних термінів та конструкцій, що сформувалися під час існування Радянського Союзу. Таким чином, необхідно розуміти, що термін «підроблення» (з російської мови «подлог») має суто правове (юридичне) значення (що, власне, й закладено законодавцем у юридичну кваліфікацію відповідних протиправних діянь); в той час як термін «підробка» (з російської мови «подделка») має виключно прикладне (діяльнісне) значення і характеризує спосіб дій конкретної особи, направлених на підроблення офіційного документу чи печатної форми. Тобто, в криміналістичному аспекті, підробка є лише одним із способів підроблення, але ніяк не тотожним йому по змісту. І, характеризуючи способи внесення змін в первісний зміст документа, вести мову можна виключно про *підробку* документа. В той час як, надаючи юридичну оцінку діям особи, суб'єкт доказування або суд визначають наявність (чи відсутність) факту *підроблення*.

Іншим прикладом слугує використання в різного роду наукових та науково-методичних розробках таких термінологічних конструкцій як: «об'єкти дактилоскопічного походження» [5; 6; 7; 11, с. 18], «дактилоскопічна інформація» [8], «об'єкти балістичного походження» [9; 10, с. 125], «об'єкти трасологічного походження» [11, с. 18; 12, с. 5] тощо.

Як ми вже зазначали раніше, виходячи з лексико-семантичного значення таких словосполучень як «об'єкти балістичного походження», «об'єкти трасологічного походження», «об'єкти дактилоскопічного походження» тощо, які вживаються науковцями та практиками у формалізованих результатах їх діяльності логічним вбачається умовивід, що нібито дактилоскопія та трасологія як галузі криміналістичної техніки утворили певні об'єкти, які потрапили в поле нашої уваги [13, с. 75].

В той час як мова йде про зовсім інші об'єкти, а саме: певні об'єкти матеріального середовища у різних станах (об'єкти-предмети, об'єкти-сліди як результат механічної взаємодії), що є носіями інформації про подію правопорушення, які в подальшому можуть бути об'єктами експертного дослідження при проведенні відповідних судових експертиз (експертизи зброї, обставин її застосування і слідів пострілу – балістичної експертизи; експертизи слідів рук людини – дактилоскопічної експертизи; експертизи слідів, що утворилися в результаті контактної взаємодії – трасологічної експертизи тощо) [13, с. 75–76].

На думку Гапонової Л., терміни криміналістики – слова або словосполучення, що співвідносяться з криміналістичними поняттями, мають наукові визначення і вступають у системні відношення з іншими подібними одиницями мови, утворюючи разом з ними особливу систему – термінологію [14, с. 32].

В той же час Ковкіна Є.В. зазначає, що «важливу роль у вивченні предмета криміналістики відіграє правильне викладання фахової термінології із використанням наукового професійного мовлення. Для майбутніх фахівців знання мови є основою оволодіння спеціальністю, за допомогою якої вони зможуть розв'язувати складні завдання, проводити дослідження [15, с. 71]. Дослідниця додає, що «...ефективність професійної комунікації криміналістів залежить від багатьох чинників, серед них і уміння правильно організувати процес спілкування й обґрунтування своїх думок, спираючись на знання ситуації, мотиву, мети, на правильне розуміння фахових термінів, уникання помилок, неточностей, а також невластивих українській мові термінів» [15, с. 71].

За результатами аналізу наукових та методичних розробок в галузі криміналістики та судової експертизи вимушені констатувати, що випадки неналежного використання криміналістичних категорій набувають ознак системності. В результаті такого явища відбувається формування некоректних термінів криміналістики та судової експертизи, що є загрозою для системного, логічного та закономірного становлення їх термінологічних систем як органічних складників національної наукової мови.

Для викоренення такого явища вважаємо за необхідне:

- на державному та відомчому рівнях запровадити та здійснювати комплексну системну роботу щодо розроблення та уніфікації криміналістичної термінології української мови;

- підвищити якість наукової діяльності в галузі криміналістики та судової експертології;

– повернутися до практики здорового конструктивного рецензування наукових та методичних розробок в галузі криміналістики та судової експертології.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Тальянчук Л. Підrobка документів у сфері земельних відносин: аналіз експертної практики. *Підприємство, господарство і право*. 2019 (12). С. 319-323.
3. Науменко С.М. Стосовно питання підrobки документів. *Криміналістика і судова експертиза*. 2018. (63 (1)). С. 278-285.
4. Пелюшок В.Г. Розмежування понять «додрукування» і «технічний монтаж» на сучасному етапі розвитку судової технічної експертизи документів. *Криміналістичний вісник*. 2021. 35(1). С. 48-57.
5. Тимченко О.В., Чихун В.І. Удосконалення тактики негласного отримання порівняльних зразків дактилоскопічного та біологічного походження. *Вісник ОНДІСЕ*. 2018 (4). С. 59-67.
6. Троцюк В.М. Проблемні питання, що виникають у процесі вилучення та упакування слідової інформації дактилоскопічного походження. *Криміналістичний вісник*. 2017. 2 (28). С. 107-111.
7. Нізовцев Ю.Ю. Окремі проблемні питання методичного забезпечення судово-експертних досліджень зображень тильної сторони кистей рук. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. / редкол.: О.М. Ключев, В.Ю. Шепітько та ін. Харків : Право, 2021. Вип. 23. С. 167-174.
8. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Кофанова О.С., Ергард Н.М. Криміналістичні та правові аспекти сучасного стану та перспектив обробки біометричних даних людини на прикладі дактилоскопічної інформації. *Dictum Factum*. 2020. 3 (8). С. 107-119.
9. Матвієнко С.А. Особливості використання спеціальних знань про криміналістичні містки на об'єктах балістичного походження при проведенні огляду місця події. *Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 2016. С. 282-284.
10. Ковальова О.В. Праксеологія сучасного інформаційного забезпечення досудового розслідування. *Juris Europensis Scientia*. 2022. (1). С. 121-126.
11. Степанюк Р. Л., Гусєва В. О., Кікінчук В. В., Щербаківський М. Г., Малярєва В. О., Арешонков В. В., ... & Савчук Т. І. (2023). Криміналістика: криміналістична техніка: навчальний посібник.

12. Словник термінів: термінологічний словник судово-трасологічної експертизи / Мазниченко Ю.О., Садченко О.О., Юсупов В.В. – К.: Талком, 2018. – 132 с.

13. Антонюк П., Сорока І. Питання належного використання криміналістичної термінології. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. 2023. С. 74-77.

14. Гапонова Л. Лексико-тематичні групи української криміналістичної термінології. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. «Лінгвістика» : зб. наук. праць. 2011. (14). С. 32-35.

15. Ковкіна Є.В. Оволодіння термінологічною лексикою як умова успішного вивчення криміналістики. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки: Тези XIX Міжнародної науково-практичної конференції*. 2015. С. 71-73.

ФАКТОРИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ НА БЕЗПЕКУ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ: КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Арістова Оксана,

старший судовий експерт

відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

Чернігівського науково-дослідного

експертно-криміналістичного центру

Міністерства внутрішніх справ України

Активний розвиток торгівлі харчовими продуктами, їх участь у зовнішньоекономічних операціях у певних випадках, зумовлюють необхідність призначення судових експертиз за цією групою товарів.

З розвитком ринкових відносин асортимент харчової продукції на території України значно розширився та постійно оновлюється, у зв'язку з чим у судово-слідчій практиці формуються категорії справ щодо правопорушень і злочинів у сфері економіки, включаючи порушення митних правил, фальсифікацію сировини й готової продукції тощо

У сучасному світі, попри значний прогрес у сфері харчового виробництва, технологій та стандартів контролю якості, проблема безпеки сировини та продуктів харчування залишається однією з найбільш актуальних та важливих для суспільства. З кожним роком зростає увага до якості та безпеки сировини та харчових продуктів,